

Nr 153

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ställföreträdare för kommun vid vissa avtalsförhandlingar m. m.; given Stockholms slott den 22 oktober 1965.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ställföreträdare för kommun vid vissa avtalsförhandlingar m. m.,

2) lag om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. och 4 § prästlönekostnadslagen den 29 juni 1951 (nr 570),

3) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 27 juni 1947 (nr 275) om kyrkomusiker,

4) lag om ändrad lydelse av 44 § ecklesiastika boställsordningen den 30 augusti 1932 (nr 400),

5) förordning om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ förordningen den 3 juni 1960 (nr 267) angående skogsvårdsstyrelser.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Hans Gustafsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det skall ankomma på statens avtalsverk att i vissa fall företräda kommuner och vissa andra icke-statliga offentliga arbetsgivare vid slutande av kollektivavtal m. m.

1) Förslag

till

Lag**om ställföreträdare för kommun vid vissa avtalsförhandlingar m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Om sådant anställnings- eller arbetsvillkor för arbetstagare hos kommun, som må bestämmas genom avtal, enligt lag eller särskilt beslut av riksdagen skall fastställas under medverkan av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer, skall statens avtalsverk på kommunens vägnar föra förhandling samt sluta och uppsäga kollektivavtal om villkoret eller på annat sätt enhetligt reglera detta.

Med kommun likställas i denna lag landstingskommun, municipalsamhälle, kommunalförbund, tingslag, församling, kyrklig samfällighet, skogsvårdsstyrelse, hushållningssällskap, allmän försäkringskassa och annan allmän inrättning.

2 §.

Har kollektivavtal enligt 1 § slutits på kommuns vägnar, skall kommunen inom yrkesgrupp och område som avses i avtalet tillämpa detta även på arbetstagare som icke omfattas av avtalet eller annat tillämpligt kollektivavtal. Gäller mer än ett kollektivavtal för samma yrkesgrupp och område, bestämmer statens avtalsverk vilka villkor som skola tillämpas för arbetstagare som icke omfattas av kollektivavtal.

3 §.

Beslut om lockout eller annan stridsåtgärd vid konflikt om anställnings- eller arbetsvillkor som avses i 1 § meddelas på kommuns vägnar av statens avtalsverk.

4 §.

Vid tillämpningen av kollektivavtal som slutits enligt 1 § eller avtal om anställnings- eller arbetsvillkor i överensstämmelse med sådant kollektivavtal skall kommun följa föreskrifter och anvisningar som avtalsverket meddelar. Saknas föreskrifter eller anvisningar, skall kommunen inhämta sådana från avtalsverket.

5 §.

I tvist om avtal angående anställnings- eller arbetsvillkor som avses i 1 § eller om påföljd för otillåten stridsåtgärd vid konflikt om sådant villkor företrädes kommun såväl vid som utom domstol av statens avtalsverk.

6 §.

Bestämmelserna i 2 och 4 §§ gälla i tillämpliga delar även när anställnings- eller arbetsvillkor som avses i 1 § regleras enhetligt på annat sätt än genom kollektivavtal.

7 §.

Som arbetstagare skall vid tillämpningen av denna lag anses även den som, utan att vara anställd hos kommun, utför arbete för kommuns räkning och därvid till kommunen intager en beroende ställning av väsentligen samma art som en arbetstagares till arbetsgivaren. Kommunen skall anses som arbetsgivare enligt lagen.

8 §.

Konungen må förordna att bestämmelse i denna lag om statens avtalsverk i stället skall gälla Konungen.

Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, avtalsverket må överlämna till annan statlig myndighet eller till arbetsgivaren att handlägga fråga som enligt lagen ankommer på avtalsverket.

9 §.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

Intill den 1 januari 1968 är lagen tillämplig även på annat anställnings- eller arbetsvillkor för arbetstagare hos kommun än som avses i 1 § första stycket, om villkoret må bestämmas genom avtal och närmast före lagens ikraftträdande regleras genom bestämmelse som meddelats av Konungen eller statlig myndighet. Med kommun likställes därvid arbetsgivare som avses i 1 § andra stycket.

2) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. och 4 § prästlönekostnadslagen
den 29 juni 1951 (nr 570)

Härigenom förordnas, att 3 § 1 mom. och 4 § prästlönekostnadslagen den 29 juni 1951¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

1 mom. Pastoratet skall bestrida kostnaderna för följande avlöningsförmåner, nämligen

1) församlingspräst enligt prästlönereglementet tillkommande lön, kallortstillägg och språktillägg,

2) församlingspräst, vikarie — — — pastoratet, samt

3) församlingspräst enligt prästlönereglementet tillkommande vikariatsersättning och tjänstedubblersarvode.

1 mom. Pastoratet skall bestrida kostnaderna för följande avlöningsförmåner, nämligen

1) församlingspräst tillkommande lön, kallortstillägg och språktillägg,

3) församlingspräst tillkommande vikariatsersättning och tjänstedubblersarvode.

4 §.

Kostnad för tjänstebostad, som pastoratet enligt prästlönereglementet tillhandahåller församlingspräst, så ock för bränslekostnadsgottgörelse, som prästen äger erhålla, skall bestridas av pastoratet.

Tjänstebostadshyra, som — — — tillkommer pastoratet.

Kostnad för tjänstebostad, som pastoratet tillhandahåller församlingspräst, så ock för bränslekostnadsgottgörelse, som prästen äger erhålla, skall bestridas av pastoratet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

¹ Senaste lydelse av 3 § 1 mom. och 4 § se 1963:449.

3) Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 27 juni 1947 (nr 275) om
kyrkomusiker**

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 27 juni 1947 om kyrkomusiker¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***2 §.**

1. Kyrkomusiker äger rätt till avlöningsförmåner ävensom i vissa fall tjänstepensionsrätt i enlighet med vad Konungen efter av riksdagen godkända grunder bestämmer.

1. Sådana anställnings- och arbetsvillkor för kyrkomusiker som må bestämmas genom avtal fastställas, efter av riksdagen godkända grunder, under medverkan av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

2. Kostnaderna för — — — — — stadgas särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

¹ Senaste lydelse av 2 § se 1960: 632.

†1 Bihang till riksdagens protokoll 1965. 1 saml. Nr 153

4) Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 44 § ecklesiastika boställsordningen
den 30 augusti 1932 (nr 400)

Härigenom förordnas, att 44 § ecklesiastika boställsordningen den 30 augusti 1932¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

44 §.

För skötseln — — — — — pastorat gemensamt.

Skogsbiträde skall — — — — — skoglig utbildning.

Skogsbiträde utses — — — — — till skogsbiträde.

Kan sökande — — — — — därtill skickad.

Skogsbiträde skall för uppdraget äga uppbära lön eller arvode samt resekostnadsersättning, traktamente och ersättning för expenser med belopp, som stiftsnämnden bestämmer. Sådana anställnings- och arbetsvillkor för skogsbiträde som må bestämmas genom avtal fastställas under medverkan av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Skyldighet att — — — — — av stiftsnämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

¹ Senaste lydelse av 44 § se 1963:450.

5) Förslag

till

Förordning

**om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ förordningen den 3 juni 1960 (nr 267)
angående skogsvårdsstyrelser**

Härigenom förordnas, att 4 och 7 §§ förordningen den 3 juni 1960 angående skogsvårdsstyrelser skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***4 §.**

Hos skogsvårdsstyrelserna äro anställda tjänstemän i enlighet med gällande personalförteckning.

Hos skogsvårdsstyrelserna äro anställda tjänstemän i enlighet med gällande personalförteckning. *Sådana anställnings- och arbetsvillkor för dessa tjänstemän som må bestämmas genom avtal fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.*

Annan personal må anställas i mån av behov och tillgång på medel. *Vid bestämmande av anställningsvillkor för denna personal skall skogsvårdsstyrelsen ställa sig till efter rättelse de föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av skogsstyrelsen meddelas.*

Annan personal må anställas i mån av behov och tillgång på medel. *Sådana anställnings- och arbetsvillkor för denna personal som må bestämmas genom avtal fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Övriga anställnings- och arbetsvillkor för denna personal fastställas av skogsvårdsstyrelsen. Denna skall därvid ställa sig till efter rättelse de föreskrifter som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av skogsstyrelsen.*

7 §.

Ordförande och övriga ledamöter i skogsvårdsstyrelse *så ock* skogsvårdsstyrelsens tjänstemän äro i utövningen av sina befattningar underkastade det ansvar och den påföljd, som i allmän lag stadgas om statens

Ordförande och övriga ledamöter i skogsvårdsstyrelse *samt* skogsvårdsstyrelsens tjänstemän äro i utövningen av sina befattningar underkastade det ansvar och den påföljd, som i allmän lag stadgas om

(Nuvarande lydelse)

ämbets- och tjänstemän. I fråga om åtal och disciplinär bestraffning skola föreskrifterna i 23—28 §§ allmänna verksstadgan den 7 januari 1955 (nr 3) äga motsvarande tillämpning, dock att de i 23 och 25 §§ meddelade bestämmelserna icke skola gälla beträffande länsjägmästare.

(Föreslagen lydelse)

statens ämbets- och tjänstemän. Kungl. Maj:t meddelar bestämmelser om åtal och disciplinär bestraffning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1966.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Kungl.
Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet
på Stockholms slott den 22 oktober 1965.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden ANDERSSON, LINDSTRÖM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet Gustafsson, fråga om *att ge statens avtalsverk ställning som ställföreträdare i vissa fall för kommun m. fl. och vissa därmed sammanhängande spörsmål samt anför.*

Anställningsvillkoren för åtskilliga kommunala och andra icke-statliga offentliga tjänstemän regleras f. n. i statliga avlöningsreglementen och andra författningar. Detta gäller beträffande bl. a. präster, flertalet lärare vid kommunala och enskilda skolor samt högre tjänstemän hos hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser. Till grund för regleringen ligger överenskommelser som träffats vid förhandlingar mellan företrädare för civildepartementet eller i vissa fall statlig myndighet samt tjänstemännens organisationer.

Enligt den nya lagstiftning om de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt som träder i kraft den 1 januari 1966 (prop. 1965: 60, KL²U 1, rskr 267, SFS 1965: 274—284) får kommunaltjänstemän och övriga offentliga tjänstemän rätt att genom sina organisationer förhandla om lön och andra ekonomiska villkor samt att sluta kollektivavtal härom. Tvist om tolkning och tillämpning av sådana avtal kommer att kunna prövas av arbetsdomstolen. Arbetsgivarna och tjänstemännen får rätt att i intressetvister tillgripa arbetsinställelse (lockout och strejk).

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1965: 77, SU 106, rskr 296) har den 1 juli 1965 inrättats ett nytt ämbetsverk — statens avtalsverk — med uppgift att handha huvuddelen av den förhandlingsverksamhet som tidigare bedrivits i civildepartementet och hos olika statliga myndigheter. I prop. 1965: 77 uttalade föredragande departementschefen, att avtalsverkets befogenhet att företräda andra arbetsgivare än staten syntes böra regleras i lag. Förslag till en sådan lag har framlagts i en inom civildepartementet utarbetad promemoria (Stencil C 1965: 3) med förslag till lag om rätt i

vissa fall för statens avtalsverk att företräda kommun m. fl. Lagförslaget torde som *bilaga* få fogas till statsrådsprotokollet i ärendet.

I prop. 1965:60 angående reform av de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt m. m. erinrade föredragande departementschefen (s. 232) om att det f. n. finns vissa bestämmelser i lag — exempelvis 2 § lagen den 27 juni 1947 (nr 275) om kyrkomusiker och 18 kap. 13 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring — angående ordningen för fastställande av avlöningsvillkor m. m. för vissa offentliga tjänstemän. I den mån ändring av sådana bestämmelser påkallades av den i propositionen föreslagna nya lagstiftningen, torde, framhöll departementschefen, förslag därom få framläggas senare. I nyssnämnda departementspromemoria har framlagts förslag till ändring av här avsedda bestämmelser.

Över de i departementspromemorian framlagda förslagen har efter remiss yttranden avgetts av socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, kammarkollegiet, skolöverstyrelsen, domkapitlet i Uppsala, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, arbetsdomstolens ordförande, statens lönenämnd, statens pensionsverk, Landsorganisationen, Statstjänarkartellen, Svenska kommunalarbetsareförbundet, Sveriges akademikers centralorganisation, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Stockholms stads lönenämnd, Svenska pastoratens riksförbund, Hushållningssällskapens förbund, Skogsvårdsstyrelsernas förbund, Apotekarsocieteten, Nordiska museet, Tekniska museet, Försäkringskassornas förhandlingsorganisation och Nykterhetsvårdens anstaltsförbund.

Förslagen har remitterats även till Tjänstemännens centralorganisation, som överlämnat remissen till statstjänstemannasektionen (TCO-S) för besvarande. Yttrande har inkommit från TCO-S.

Sveriges akademikers centralorganisation har till sitt remissvar fogat yttrande från Sveriges farmaceutförbund.

Den i departementspromemorian berörda frågan om ändring av 18 kap. 13 § lagen om allmän försäkring har chefen för socialdepartementet anmält den 8 oktober 1965 i samband med remiss till lagrådet av förslag om annan ändring av nämnda lag.

Jag anholder att få upptaga återstående spörsmål till behandling.

Gällande ordning

F. n. regleras *avlöningsvillkoren* för ett flertal kategorier kommunala och andra icke-statliga arbetstagare i allmän tjänst genom avlöningsreglementen som utfärdats av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut eller genom särskilda av Kungl. Maj:t eller statlig myndighet meddelade bestämmelser.

De nu gällande av Kungl. Maj:t utfärdade *avlöningsreglementena* är sta-

tens allmänna avlöningsreglemente den 30 juni 1948, nr 436 (Saar), präst-lönereglementet den 29 juni 1951 (nr 577) samt avlöningsreglementena för kyrkomusiker den 9 juni 1950 (nr 385), för övningslärare den 9 juni 1950 (nr 386) samt för statsunderstödda folkhögskolor och lantbrukets statsunderstödda yrkesskolor den 27 augusti 1951 (nr 615). Reglementena innehåller lönebestämmelser av generell natur, t. ex. regler om löneklassplacering, sjuklön och semester. Med undantag av Saar innehåller de även bestämmelser om vilka lönegrader som skall gälla för olika tjänster. Lönegradsplaceringen av de tjänster Saar avser är i allmänhet reglerad genom särskilda föreskrifter som meddelats av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut.

Nyssnämnda avlöningsreglementen är f. n. tillämpliga på följande grupper icke-statliga tjänstemän.

Den största gruppen utgöres av den hos *kommunerna* anställda lärarpersonalen. Saar eller, vad beträffar övningslärare, avlöningsreglementet för övningslärare (Arö) är sålunda tillämpligt på skoldirektörer och biträdande skoldirektörer utom dem i Stockholm, Göteborg och Malmö, rektorer och lärare vid grundskolor, folkskolor, fortsättningsskolor och i folkskolor inbyggda realskollinjer samt föreståndare och biträdande föreståndare vid elevhem som anordnats i anslutning till sådana skolor. Detsamma gäller om rektorer och lärare vid de högre kommunala skolorna (dvs. kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor och högre folkskolor), kommunala fackskolor, kommunala allmänna gymnasier och statsunderstödda kommunala handelsgymnasier samt, med vissa undantag, statsunderstödda kommunala yrkesskolor på vilka skolstadgan den 6 juni 1962 (nr 439) äger tillämpning. Saar är vidare tillämpligt på kursföreståndare och lärare vid statsunderstödda yrkesutbildningskurser för arbetslösa.

Vad beträffar *landstingens* tjänstemän är Saar eller Arö tillämpligt på rektorer och lärare vid flertalet statsunderstödda landstingskommunala yrkesskolor, på vilka skolstadgan äger tillämpning, samt på rektorer och lärare vid sådana statsunderstödda särskolor för psykiskt efterblivna och epileptikerskolor, som drivs av landsting. För sådana landstingsanställda rektorer och lärare vid lantbrukets statsunderstödda yrkesskolor, som anställts i enlighet med bestämmelserna i stadgan för lantbrukets yrkesskolor, gäller avlöningsreglementet för statsunderstödda folkhögskolor och lantbrukets statsunderstödda yrkesskolor (Arfl) eller Arö.

Saar är vidare tillämpligt på sådana tjänstemän vid *skogsvårdsstyrelser*, vilkas tjänster är uppförda på personalförteckning som fastställts av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut. Även rektorer och lärare vid skogsvårdsstyrelsernas skogsbruksskolor omfattas av Saar. I detta sammanhang må anmärkas att skogsvårdsstyrelserna vid bestämmande av avlöningsvillkor för annan personal än som avses i Saar skall ställa sig till efterrättelse

de föreskrifter, som må meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av skogsstyrelsen (4 § andra stycket förordningen den 3 juni 1960, nr 267, angående skogsvårdsstyrelser). Kungl. Maj:t har i brev den 3 juni 1965 meddelat sådana föreskrifter som avses i stadgandet.

Även sådana tjänstemän hos *hushållningssällskap*, vilkas tjänster är uppförda på personalförteckning som fastställts av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut, har sina avlöningsvillkor reglerade i Saar. Vissa av lantbrukets statsunderstödda yrkesskolor drivs av hushållningssällskap. För flertalet rektorer och lärare vid dessa skolor gäller Arfl eller Arö.

Prästlönereglementet är tillämpligt på biskopar, församlingspräster och flertalet övriga *innehavare av prästerliga tjänster*. Avlöningsvillkoren för organister, biträdande kyrkomusiker, kantorer och orgelspelare, vilka anställts enligt bestämmelserna i kyrkomusikerstadgan den 2 juni 1950 (nr 375), regleras i avlöningsreglementet för *kyrkomusiker*.

För sådana tjänstemän vid *Nordiska museet* eller *Tekniska museet*, vilkas tjänster är uppförda på en av Kungl. Maj:t fastställd personalförteckning, gäller Saar.

Även viss *lärarpersonal i enskild tjänst* har sina avlöningsvillkor fastställt i statliga avlöningsreglementen. Arfl eller Arö är sålunda tillämpligt på rektorer och lärare vid statsunderstödda folkhögskolor, som anställts i enlighet med bestämmelserna i folkhögskolestadgan den 12 september 1958 (nr 478), samt rektorer och lärare vid lantbrukets statsunderstödda yrkesskolor, som anställts i enlighet med bestämmelserna i stadgan för lantbrukets yrkesskolor. Saar eller Arö är tillämpligt på rektorer och lärare vid statsunderstödda enskilda handelsgymnasier, vid privatskolor, på vilka privatläroverksstadgan den 25 mars 1960 (nr 92) är tillämplig, samt vid statsunderstödda särskolor för psykiskt efterblivna och epileptikerskolor.

För vissa icke-statliga tjänstemän gäller *särskilda av Kungl. Maj:t eller statlig myndighet meddelade eller godkända avlöningsbestämmelser*.

Enligt 18 kap. 13 § tredje stycket lagen om allmän försäkring skall sålunda avlönings-, pensions- och andra anställningsvillkor för befattningshavare hos *allmän försäkringskassa*, vilka tillsätts och entledigas av riksförsäkringsverket, bestämmas i den ordning Kungl. Maj:t förordnar. Av befattningshavarna vid allmän försäkringskassa tillsätter och entledigar riksförsäkringsverket direktör, föredragande för pensionsärenden och annan befattningshavare med lön motsvarande lägst lönen i lönegrad 21 på löneplan A i statens löneförordning. I brev den 9 september 1964 har Kungl. Maj:t föreskrivit att avlönings-, pensions- och andra anställningsvillkor för dessa tjänstemän skall bestämmas av riksförsäkringsverket efter hörande av kassan; verket har dock rätt att till Kungl. Maj:t hänskjuta prövningen av fråga om sådant villkor. F. n. regleras dessa anställningsvillkor i ett av verket den 1 januari 1963 utfärdat reglemente. I 18 kap. 13 § tredje stycket lagen om allmän försäkring föreskrivs även att allmän försäkrings-

kassa är pliktig att beträffande avlönings-, pensions- och andra anställningsvillkor för förtroendeläkare ställa sig till efterrättelse de anvisningar som meddelas av riksförsäkringsverket.

Även för vissa befattningshavare hos *församlingar och pastorat m. m.* gäller särskilda av Kungl. Maj:t eller statlig myndighet utfärdade föreskrifter om avlöningsförmåner m. m. Bestämmelser om avlöningsvillkor för vissa vikarier på prästerliga tjänster och icke prästvigda tjänstebiträden åt präster har sålunda utfärdats av Kungl. Maj:t i cirkulär den 30 juni 1965. Vidare fastställs vissa anställningsvillkor för skogsbiträden hos pastorat av statlig myndighet, nämligen stiftsnämnd. Enligt 44 § femte stycket ecklesiastika boställsordningen den 30 augusti 1932 (nr 400) skall sålunda skogsbiträde äga uppbära lön eller arvode samt resekostnadsersättning, traktamente och ersättning för expenser med belopp som stiftsnämnden bestämmer. Vidare må nämnas att stiftsnämnd fastställer anställningsvillkoren för sådana biträden för upprättande av hushållningsplan som avses i 46 § ecklesiastika boställsordningen samt att avlöningsvillkoren för gårdskarlar vid biskopsgård (jfr kungl. cirkulär den 30 april 1937, nr 219, angående biskopsgårds förvaltning m. m.) f. n. regleras genom kollektivavtal som på arbetsgivarsidan slutits av stiftsnämnderna.

Särskilda statliga lönebestämmelser gäller vidare för vissa arvodesanställda befattningshavare inom *det statsunderstödda undervisningsväsendet*, t. ex. timlärare (timlärarkungörelsen den 28 juni 1962, nr 481) och pensionsavgångna lärare (kungörelsen den 28 juni 1962, nr 482, om avlöningsförmåner till vissa pensionsavgångna rektorer och lärare). Detsamma gäller beträffande tjänstemän vid *vanföoreanstalterna* (jfr K. br. den 18 juli 1947 och den 2 december 1949) och *Eugeniahemmet* (jfr K. br. den 15 maj 1953 m. fl.) samt vissa tjänstemän vid *Allmänna barnhuset* (jfr ämbetsskrivelse den 31 januari 1958).

För vissa icke-statliga arbetstagare gäller avlöningsbestämmelser som icke meddelats av Kungl. Maj:t eller statlig myndighet men genom särskilt beslut godkänts av Kungl. Maj:t. Så är fallet med vissa tjänstemän vid *Sveriges utsädesförening* (av Kungl. Maj:t godkänt tjänstereglemente den 12 mars 1962) och *Svenska jägareförbundet* (av Kungl. Maj:t godkänt tjänstereglemente den 16 mars 1962).

Pensionsvillkoren för de tjänstemän beträffande vilka statligt avlöningsreglemente eller andra statliga lönebestämmelser är tillämpliga regleras i allmänhet i statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR) den 28 maj 1959 (nr 287). SPR omfattar emellertid även vissa icke-statliga befattningshavare som icke är underkastade statliga avlöningsbestämmelser, bl. a. vissa tjänstemän inom socialvården samt hälso- och sjukvården (1 § 1 mom. c) SPR). I stort sett utgörs denna kategori av grupper som tidigare tillhörde området för statsunderstödd pensionering enligt äldre bestämmelser

än 1959 års. Flertalet huvudmän erlägger avgifter för pensioneringen och avslutningen till densamma är som regel inte obligatorisk utan frivillig. I allmänhet äger huvudmannen rätt att upphöra med pensionering, för vilken han börjat betala. I viss utsträckning äger han också avstå från att betala förekommande avgifter mot däremot svarande nedsättning av pensionsförmånerna. Ifrågavarande pensionsbestämmelser tjänar med andra ord i väsentlig omfattning snarare ett försäkringsändamål än syftet att reglera anställnings- och arbetsvillkoren. Pensionerna till de icke-statliga offentliga tjänstemän, för vilka SPR gäller, utbetalas direkt av staten (jfr 2 § kungörelsen den 14 december 1962, nr 662, angående utbetalning av personalpensionsförmån och pension enligt lagen om allmän försäkring i vissa fall). På pensionsområdet tillämpas således ej det system som i allmänhet gäller på löneområdet, nämligen att staten ålägger huvudmannen att till tjänstemännen utge vissa bestämda förmåner.

Frågan om framtida statlig medverkan vid reglering av anställningsvillkoren för arbetstagare inom *apoteksväsendet* har behandlats av riksdagen i samband med att riksdagen år 1963 fattade principbeslut om statsgaranti för pensionerna inom *apoteksväsendet* (prop. 1963:157, SU 147, rskr 335). I den proposition som låg till grund för nämnda principbeslut uttalade föredragande departementschefen, att det vid lämnande av en sådan garanti borde förutsättas att staten inträdde som avtalsslutande part i fråga om förmåner, som kunde påverka pensionskostnaderna, dvs. såväl löne- som pensionsförmåner. Frågan om den närmare utformningen av de statliga åtagandena torde, framhöll departementschefen, senare få underställas riksdagen. I utlåtande över propositionen anförde statsutskottet bl. a. att det med hänsyn till pensionsfrågans dåvarande läge inte vore möjligt att bedöma de närmare förutsättningar och villkor under vilka garantin borde sättas i kraft. Utskottet förutsatte därför, att Kungl. Maj:t efter slutförandet av förhandlingarna skulle ta ställning till denna fråga och för riksdagen framlägga härav föranledda förslag. Utskottet hemställde i sitt utlåtande att riksdagen måtte, med beaktande av vad utskottet anfört, godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits rörande statsgaranti för pensioner m. m. inom *apoteksväsendet*. Riksdagen biföll utskottets hemställan. Kungl. Maj:t har därefter genom beslut den 29 juni 1964 dels beordrigat chefen för oivilddepartementet att föranstalta om förberedandet och utförandet av förhandlingar angående löne- och pensionsförmåner inom *apoteksväsendet*, dels förordnat, att pågående utredning av frågan om nya pensionsbestämmelser för apoteksinnehavare och apoteksanställda och därmed sammanhängande spörsmål (riksdagsberättelsen 1963: I In: 43) skall överföras till civildepartementet samt vila i avvaktan på det avsedda förhandlingsarbetet. Det må i detta sammanhang anmärkas att den år 1963 tillsatta läkemedelsförsörjningsutredningen (riksdagsberättelsen

1964: I S: 43) bl. a. skall överväga en ny ordning för läkemedelsförsörjningen på detaljhandelsplanet. I direktiven anføres härom bl. a.

Mycket torde därvid tala för att de samhällseliga organ som nu är huvudmän för sjukvården också får ett ökat ansvar för läkemedelsförsörjningen. Detta skulle i så fall vara att gå vidare på den väg, som anvisades i prop. 1962: 184 i fråga om läkemedelsförsörjningen vid vissa sjukhus. En sådan ordning torde dock inte böra utesluta att läkemedel också tillhandahålles genom privatägda apotek. Därest nu skisserade ordning icke skulle visa sig ändamålsenlig, kan som ett alternativ förtjäna övervägas ett system med apoteken anknutna till ett statligt företag.

Slutligen må nämnas att den nuvarande regleringen av anställningsvillkoren för arbetstagare vid vissa *erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare* tillkommit under statlig medverkan. Den 24 mars 1964 träffades sålunda en överenskommelse mellan företrädare för staten, Nykterhetsvårdens anstaltsförbund och berörda personalorganisationer om att civildepartementet skulle överta den förhandlingsverksamhet beträffande ifrågavarande personal som dittills bedrivits av anstaltsförbundet. Sedan förhandlingar därefter förts mellan företrädare för civildepartementet och personalorganisationerna träffades under våren 1965 en överenskommelse om anställningsvillkoren. Kungl. Maj:t har i beslut den 7 maj 1965 förklarat sig intet ha att erinra mot överenskommelsen. Vissa vårdanstalter är icke medlemmar av anstaltsförbundet. Någon överenskommelse om att företrädare för civildepartementet skall företräda dessa anstalter i förhandlingsfrågor har icke träffats.

Vad beträffar frågan om *arbetsgivarens skyldighet att följa gällande statliga avlöningsbestämmelser* må anmärkas följande.

Enligt särskilt stadgande i varje avlöningsreglemente (exempelvis 18 § 1 mom. första stycket Saar) äger tjänsteman, som avses i reglementet, på grund av sin anställning rätt till avlöningsförmåner under förutsättningar och enligt grunder, som stadgas i reglementet och de särskilda bestämmelser, vilka meddelas på grundval av föreskrift i reglementet eller eljest utfärdas av Kungl. Maj:t. Som regel finns också särskilda författningsbestämmelser som ålägger huvudmannen att utge de av staten bestämda avlöningsförmånerna.

I allmänhet utgår statsbidrag till avlöning av de tjänstemän vilkas avlöningsvillkor regleras i statliga reglementen eller andra författningar. I sådana fall har som regel uppställts såsom villkor för statsbidrag att arbetsgivarna tillämpar de statliga lönebestämmelserna. Som exempel härpå må nämnas kungörelsen den 1 december 1961 (nr 620) om statsbidrag tillushållningssällskapsorganisationen, m. m. Enligt 3 § 2 mom. i kungörelsen skall såsom villkor för statsbidrag till avlöning gälla bl. a. att för tjänsteman tillämpas bestämmelserna i Saar och i anslutning därtill meddelade bestämmelser. I vissa fall har dock bestämmelser om skyldighet för arbets-

givaren att följa de statliga lönebestämmelserna meddelats i annan författning än statsbidragskungörelsen för verksamhetsområdet. För det allmänna skolväsendet meddelas sålunda bestämmelser härom i skolstadgan.

Statsbidrag utgår ej till avlöning av präster eller kyrkomusiker. Församlingarnas skyldighet att till dessa tjänstemän utge lön m. m. enligt de statliga bestämmelserna är fastställd i lag. Vad beträffar församlingsprästerna föreskrivs sålunda i 3 § prästlönekostnadslagen den 29 juni 1951 (nr 570) att pastorat skall bestrida kostnaderna för vissa avlöningsförmåner, som enligt prästlöneordning tillkommer församlingspräst, bl. a. lön, vikariatersättning och traktamente. I 2 § 1 lagen om kyrkomusiker föreskrivs, att sådan tjänsteman äger rätt till avlöningsförmåner ävensom i vissa fall tjänstepensionsrätt i enlighet med vad Kungl. Maj:t efter av riksdagen godkända grunder bestämmer. Kostnaderna för kyrkomusikers verksamhet skall enligt 2 § 2, utom i vissa särskilda fall, gäldas av pastorat och församling, vardera i den utsträckning Kungl. Maj:t efter av riksdagen godkända grunder bestämmer. Enligt 3 § i lagen äger Kungl. Maj:t meddela bestämmelser om kyrkomusikers anställande och kyrkomusikers verksamhet i den mån dessa frågor icke regleras i lagen.

Samtliga avlöningsordningen innehåller föreskrift (exempelvis 18 § 1 mom. andra stycket Saar) att tjänsteman icke, utom i vissa särskilda fall, äger uppbära högre avlöningsförmåner än som framgår av varje ordning. I flera fall har också uttryckligen uppställts som villkor för statsbidrag att arbetsgivaren icke utbetalar lön till tjänstemännen utöver vad som anges i den tillämpliga löneförfattningen (exempelvis 3 § 2 mom. b) kungörelsen om statsbidrag till hushållningssällskapsorganisationen, m. m.).

Den nya förhandlingsrätten och den nya statliga förhandlingsorganisationen

I kommunaltjänstemannalagen den 3 juni 1965 (nr 275), som träder i kraft den 1 januari 1966, är vissa bestämmelser meddelade om *de icke-statliga offentliga tjänstemännens ställning i arbetsrättsligt hänseende*.

Enligt 2 § nämnda lag gäller om sådan tjänstemans anställningsförhållande vad som är bestämt i avtal. Från denna huvudregel gäller det undantaget att avtal ej må träffas om inrättande eller indragning av tjänst eller tjänsteorganisationens utformning i övrigt, myndighets eller inrättnings arbetsuppgifter, ledningen och fördelningen av arbetet inom myndigheten eller inrättningen, arbetstidens förläggning eller rätt till annan ledighet än semester. Ej heller får avtal träffas om anställningsvillkor som regleras i lag eller annan författning och angår tjänstetillsättning, disciplinär bestraffning eller anställnings upphörande.

I 3 § i lagen meddelas vissa föreskrifter om rätten att vidta stridsåt-

gärder av eller mot tjänsteman som avses i lagen. Enligt denna paragraf får lockout eller strejk vidtas vid konflikt om sådant anställnings- eller arbetsvillkor för i lagen avsedd tjänsteman som får bestämmas genom avtal, om annat ej följer av lag eller avtal. I övrigt är stridsåtgärd som berör bestående anställningsförhållande icke tillåten. Vidare gäller att tjänsteman får delta i strejk endast efter beslut av arbetstagarförening som anordnat strejken. I 4 § första stycket meddelas vissa föreskrifter om skyldighet att gälda skadestånd för det fall att stridsåtgärd vidtas i strid mot bestämmelse i 3 §.

Arbetsdomstolen blir forum för prövning av mål rörande kollektivavtal även på det offentliga tjänstemannaområdet. Enligt 4 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen skall det ankomma på arbetsdomstolen att pröva även mål om skadestånd enligt första stycket i samma paragraf.

I enlighet med de av årets riksdag (prop. 1965: 77, SU 106, rskr 296) godkända riktlinjerna för den statliga förhandlingsverksamheten skall *statens avtalsverk* överta även den statliga förhandlingsverksamhet som rör anställningsvillkoren för icke statsanställda tjänstemän. I nämnda proposition (s. 26) uttalade föredragande departementschefen, att det var avsett att avtalsverkets förhandlingar för dessa tjänstemän skulle kunna utmynna i kollektivavtal samt att dessa kollektivavtal uppenbarligen borde vara bindande för vederbörande arbetsgivare. Departementschefen framhöll vidare, att avtalsverkets behörighet att företräda andra arbetsgivare än staten borde regleras i lag. Dessa uttalanden föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Kungl. Maj:t har den 3 juni 1965 (nr 462) utfärdat instruktion för statens avtalsverk. Enligt 2 § i instruktionen är avtalsverket central statsmyndighet för förhandling om anställnings- eller arbetsvillkor för — förutom arbetstagare hos staten med undantag av riksdagen och dess verk — övriga arbetstagare vilkas anställnings- eller arbetsvillkor skall fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. I 4 § föreskrivs att verket skall meddela de föreskrifter och anvisningar som behövs för tillämpningen av kollektivavtal som verket slutit eller avtal om anställnings- eller arbetsvillkor i överensstämmelse med sådant kollektivavtal samt att verket, på begäran av annan myndighet eller inrättning, skall avge utlåtande om tillämpningen av kollektivavtal som annan myndighet eller inrättning slutit eller avtal om anställnings- eller arbetsvillkor i överensstämmelse med sådant kollektivavtal. Enligt föreskrift i 5 § äger avtalsverket överlämna till annan myndighet eller inrättning att handlägga fråga som ankommer på verket och icke är av sådan beskaffenhet att den skall underställas Kungl. Maj:t eller riksdagen.

Vissa bestämmelser om kollektivavtal för statliga arbetstagare har meddelats i kungörelsen den 30 juni 1965 (nr 465) om vissa statliga kollektivavtal m. m. Beträffande innehållet i kungörelsen må här nämnas följande.

Enligt 2 § i kungörelsen slutes kollektivavtal om anställnings- eller arbetsvillkor för bl. a. statstjänstemän utom tjänstemän hos riksdagen och dess verk av statens avtalsverk. I 8 § föreskrivs att myndighet vid tillämpningen av kollektivavtal som avtalsverket slutit eller avtal om anställnings- eller arbetsvillkor i överensstämmelse härmed skall följa föreskrifter och anvisningar som avtalsverket meddelar; saknas föreskrifter eller anvisningar, skall myndigheten inhämta sådana från avtalsverket. Enligt 4 § skall myndighet, som är bunden av kollektivavtal, inom yrkesgrupp och område som avses i avtalet tillämpa detta även på arbetstagare som icke omfattas av avtalet eller annat tillämpligt kollektivavtal. Gäller mer än ett kollektivavtal för samma yrkesgrupp och område, bestämmer den myndighet som äger sluta kollektivavtal för yrkesgruppen och området vilka villkor som skall tillämpas för arbetstagare som icke omfattas av kollektivavtal. I 10 § föreskrivs att avtalsverket företräder staten såväl vid som utom domstol i tvist om anställnings- eller arbetsvillkor för statstjänsteman eller om påföljd för otillåten stridsåtgärd av eller mot statstjänsteman eller förening av statstjänstemän. Slutligen gäller enligt 6 § i kungörelsen att avtalsverket meddelar beslut om lockout eller annan stridsåtgärd mot arbetstagare hos staten.

Departementspromemorian

Såsom framhölls i prop. 1965: 77 bör avtalsverkets behörighet att företräda andra arbetsgivare än staten anges i lag. Det synes lämpligt att hit hörande frågor regleras i en särskild författning. Utgångspunkten för en sådan reglering bör vara att de rättshandlingar avtalsverket företar medför samma rättsverkningar som de skulle ha haft om arbetsgivaren själv företagit dem och att sålunda det rättsförhållande som grundläggs genom handlingen uppstår omedelbart mellan arbetsgivaren, å ena, samt arbetstagarna och deras organisationer, å andra sidan. Dessa senare bör alltså vara att anse som parter i rättsförhållandet och de bör kunna vända sig direkt mot varandra med sina anspråk i anledning av rättsförhållandet. Avtalsverket däremot bör stå utanför det genom dess rättshandling uppkomna rättsförhållandet. Anspråk på grund av rättsförhållandet bör med andra ord icke kunna riktas mot avtalsverket såsom företrädare för avtalsverket. För att tillförsäkra avtalsverket de avsedda befogenheterna bör avtalsverket få ställning som legal ställföreträdare för de kommuner och övriga arbetsgivare varom är fråga.

Som arbetsgivarens ställföreträdare bör det ankomma på avtalsverket att förhandla enligt lagen den 11 september 1936 (nr 506) om förenings- och förhandlingsrätt beträffande anställningsvillkoren för de ifrågavarande tjänstemännen och att träffa och uppsäga kollektivavtal om dessa villkor.

Avtalsverket bör även kunna på annat sätt än genom kollektivavtal, exempelvis genom ett reglemente, enhetligt reglera sådana anställningsvillkor varom avtal får träffas. Ehuru fråga om tillämpning av kollektivavtal eller reglemente avses skola i princip prövas av vederbörande arbetsgivare och denne kommer att gentemot tjänstemännen och deras organisationer bära ansvaret för tillämpningen, synes avtalsverket böra äga rätt att såsom inom den egentliga statsförvaltningen (prop. 1965:77 s. 25) meddela bindande anvisningar om tillämpningen. Vid förhandling för biläggande av tvist rörande avtal som tillkommit under medverkan av avtalsverket eller som hämtar sitt innehåll från sådant avtal bör avtalsverket äga företräda arbetsgivaren. Avtalsverket bör vidare ha rätt att i sådan tvist föra arbetsgivarens talan inför arbetsdomstolen eller annan domstol. Verket bör också äga föra talan i tvist om påföljd för otillåten stridsåtgärd. Slutligen torde det böra ankomma på avtalsverket att besluta om lockout eller annan stridsåtgärd mot arbetstagare vilkas anställningsvillkor skall kunna regleras genom förhandlingar i avtalsverkets regi.

Om kollektivavtal gäller bör arbetsgivaren icke ha rätt att i enskilda avtal med arbetstagare som icke är bundna av kollektivavtalet överenskomma om andra anställnings- eller arbetsvillkor än dem som enligt avtalet gäller för yrkesgruppen och området. I lag bör därför — i överensstämmelse med vad som enligt 4 § kungörelsen om vissa statliga kollektivavtal m. m. gäller på det statliga området — föreskrivas att arbetsgivare som är bunden av kollektivavtal skall inom yrkesgrupp och område som avtalet avser tillämpa kollektivavtalet även på arbetstagare som icke omfattas av avtalet eller annat tillämpligt kollektivavtal.

Vad härefter angår spörsmålet om avgränsning av de arbetstagare hos kommun eller annan offentlig arbetsgivare beträffande vilka avtalsverket skall företräda arbetsgivaren är olika lösningar tänkbara. En möjlighet är att såsom skett i 1 § Saar uppräknat arbetstagarna. En dylik uppräkning är dock förenad med vissa olägenheter framför allt i det hänseendet att ändring av lagen ofta bleve aktuell. En lämpligare lösning synes vara att låta lagen omfatta sådana arbetstagare hos kommun eller annan offentlig arbetsgivare, vilkas anställningsvillkor enligt lag eller särskilt beslut av riksdagen skall fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. I lag är medverkan av Kungl. Maj:t eller statlig myndighet f. n. föreskriven endast undantagsvis, t. ex. beträffande vissa befattningshavare i de allmänna försäkringskassorna (18 kap. 13 § lagen om allmän försäkring) samt kyrkomusiker (2 § 1 lagen om kyrkomusiker). Med särskilt beslut av riksdagen avses framför allt det fall att riksdagen som villkor för statsbidrag till icke-statlig offentlig verksamhet uppställer att arbetstagares anställningsvillkor skall fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Avsikten är alltså icke att avtalsverket skall utöva förhandlingsrätten för alla arbetsgi-

vare som uppbär statsbidrag. Endast om riksdagen föreskrivit, att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer skall medverka vid reglering av anställningsvillkoren, får avtalsverket befogenhet att företräda arbetsgivaren.

Kungl. Maj:t bör (jfr prop. 1965: 77 s. 24) själv kunna handlägga vissa frågor som tillhör avtalsverkets kompetensområde och bör även kunna delegera sådana frågor, t. ex. förhandlingar rörande vissa sjukhusläkare, till annat organ än avtalsverket. Vidare bör avtalsverket (jfr prop. 1965: 77 s. 23) ha befogenhet att även inom det icke-statliga offentliga arbetsgivarområdet såväl överlämna uppgift som ankommer på verket till annat organ, t. ex. domkapitel eller kommun, som återkalla ett beslut härom. De nu nämnda befogenheterna för Kungl. Maj:t och avtalsverket bör anges i lagen. Närmare bestämmelser om avtalsverkets rätt att överlämna vissa ämbetsåligganden till annat organ torde även såvitt gäller det icke-statliga offentliga arbetsgivarområdet böra meddelas i instruktionen för avtalsverket.

Det torde icke behöva befaras att kommun eller annan arbetsgivare som avses i lagen utan vederbörligt bemyndigande företar rättshandling som det enligt lagen tillkommer avtalsverket eller annat statligt organ att vidtaga. Anmärkas kan att statsbidragskungörelserna på området i vissa fall innehåller bestämmelser om rätt att reducera bidraget, om huvudmannen åsidosätter statsbidragsvillkoren (jfr t. ex. 28 § kungörelsen den 19 december 1958, nr 665, om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet). I vissa andra fall, t. ex. för hushållningssällskapen, har som villkor för statsbidrag uppställts att de statliga lönebestämmelserna följs. Det synes bl. a. med hänsyn härtill icke vara nödvändigt att såvitt gäller detta område ingå på frågan om verkan i förhållande till motparten av rättshandling som myndighet företar utan vederbörligt bemyndigande.

Om avtalsverkets i promemorian behandlade ämbetsåligganden bestämmes att avse arbetstagare, vilkas anställningsvillkor enligt lag eller särskilt beslut av riksdagen skall fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, krävs ett särskilt övergångsstadgande. Den åsyftade bestämmelsen träffar nämligen icke alla de kategorier icke-statliga arbetstagare, vilkas anställningsvillkor f. n. regleras genom statliga bestämmelser, exempelvis icke lärare vid grundskolan.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de tillämpningsföreskrifter till lagen som erfordras, exempelvis regler om att avtal i vissa fall skall slutas under förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande.

Slutligen erinras i promemorian om att det — såsom framgår av vad jag tidigare anfört — finns vissa bestämmelser i lag angående ordningen för reglering av anställningsvillkoren för vissa offentliga tjänstemän, nämligen 18 kap. 13 § lagen om allmän försäkring, 3 § 1 mom. och 4 § prästlönekostnadslagen, 2 § lagen om kyrkomusiker, 44 § ecklesiastika boställsord-

ningen samt 4 § förordningen angående skogsvårdsstyrelser. I promemorian framhålls att dessa bestämmelser bygger på förutsättningen att de anställningsvillkor som avses i bestämmelserna regleras i offentligrättslig ordning och att bestämmelserna synes böra anpassas till den nya ordningen enligt vilken de offentliga tjänstemännens anställningsförhållanden i princip regleras i avtal. Förslag till sådana ändringar av bestämmelserna framläggs i promemorian.

Remissyttrandena

Departementspromemorians förslag till lag om rätt i vissa fall för statens avtalsverk att företräda kommun m. fl. har helt eller i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, kammarkollegiet, lantbruksstyrelsen, arbetsdomstolens ordförande, statens lönenämnd, Landsorganisationen, Statstjänarkartellen, Svenska kommunalarbetsareförbundet, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S), Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska pastoratens riksförbund, Skogsvårdsstyrelsernas förbund, Tekniska museet och Försäkringskassornas förhandlingsorganisation.*

Domkapitlet i Uppsala, skolöverstyrelsen, skogsstyrelsen, Hushållningssällskapens förbund, Nykterhetsvårdens anstaltsförbund samt *Nordiska museet* har förklarat sig inte ha något att erinra mot att förslaget genomförs i den mån det berör deras verksamhetsområden.

En kritisk inställning till förslaget präglar *Svenska landstingsförbundets* yttrande.

Ingen remissinstans har avstyrkt lagstiftning enligt de i departementspromemorian förordade riktlinjerna.

Beträffande den allmänna inställningen till förslaget må följande anföras ur remissyttrandena.

Svenska stadsförbundet och *Svenska kommunförbundet* anser det ändamålsenligt att statens avtalsverk får rätt att som legal ställföreträdare för kommunerna ingå för kommunerna rättsligt bindande avtal för sådana kommunalt anställda arbetstagare, vilkas avlöningsvillkor hittills fastställts i statliga avlöningsreglementen och andra författningar. Förbunden ansluter sig också i princip helt till den i promemorian uttalade meningen att frågan om avtalsverkets befogenhet att företräda kommun bör regleras i lag. *Stockholms stads lönenämnd* framhåller att förslaget ansluter sig till vad som f. n. tillämpas och alltså endast innebär att gällande ordning anpassas till den beslutade reformen av de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt. Enligt *Landsorganisationens* mening synes någon invändning icke kunna resas mot att avtalsverket får ställning som legal ställföreträdare för kom-

muner och andra icke-statliga offentliga arbetsgivare när det gäller förhandlingar om avtal för sådana arbetstagare vilkas anställnings- eller arbetsvillkor skall fastställas under medverkan av staten. *Statstjänarkartellen* finner förslaget välgrundat med hänsyn till hur förhandlingsverksamheten hittills har bedrivits och utvecklats. *Svenska kommunalarbetsareförbundet* anser det logiskt och riktigt att avtalsverket får företräda kommunerna vid förhandlingar om avtal för sådana kommunala tjänstemän vilkas arbetsvillkor reellt bestämmas av staten. *Svenska pastoratens riksförbund* har i princip icke något att invända mot att avtalsverket får de befogenheter med avseende på kommunerna som föreslås i lagförslaget.

Arbetsdomstolens ordförande uppehåller sig närmare vid frågan om förslagets rättsverkningar och anför härom. Syftet med den föreslagna lagen är att i vissa angivna avseenden ge statens avtalsverk ställning såsom legal ställföreträdare för de kommuner och övriga arbetsgivare, på vilka lagen föreslås tillämplig. Härav följer, att en kommun — såvitt icke delegation skett enligt 8 § — icke äger företa sådan rättshandling, som förbehålls avtalsverket, ävensom att kommunen har att bära ansvaret för de rättshandlingar avtalsverket i sådana fall företagit å dess vägnar. En kommun kan sålunda icke med framgång såsom ursäkt för att den åsidosatt en bestämmelse i ett av avtalsverket å dess vägnar träffat kollektivavtal åberopa, att den jämlikt 4 § följt av avtalsverket utfärdade föreskrifter eller anvisningar. Å andra sidan bär icke avtalsverket i ett sådant fall något ansvar gentemot kollektivavtalets arbetstagarpart. Grunderna för den föreslagna lagen och utformningen av densamma synes närmast leda till att lagen endast avses vara av betydelse i fråga om förhållandet mellan å ena sidan staten och å andra sidan kommunerna och övriga åsyftade arbetsgivare. Det i promemorian berörda problemet rörande rättsverkan i förhållande till motparten av rättshandling, som kommun företagit utan vederbörligt bemyndigande, torde därför i princip böra lösas med utgångspunkt från att enbart den omständigheten att bemyndigande saknats icke kan betaga rättshandlingen dess rättsverkan gentemot motparten. Om annat är åsyftat, synes detta böra komma till uttryck i lagtexten.

Svenska landstingsförbundet har i princip intet att erinra mot förslaget att i lag reglera avtalsverkets befogenhet att företräda kommun vid förhandlingar med organisationer, som representerar kommunalt anställda arbetstagare, vilkas avlöningsvillkor hittills fastställts genom statliga avlöningsreglementen och andra författningar. Förbundet kan dock icke förorda, att lagförslaget i sin föreliggande utformning föreläggs riksdagen.

Vad angår frågan vilka befogenheter i olika hänseenden som bör tillkomma avtalsverket beträffande ifrågavarande arbetslagare har under remissbehandlingen erinran i sak icke framställts mot förslagen att avtalsverket får förhandla samt sluta och uppsäga kollektivavtal (1 §), avsluta om lockout eller annan stridsåtgärd (3 §), meddela föreskrifter och

anvisningar om tillämpningen av kollektivavtal m. m. (4 §), företräda arbetsgivaren i rättstvist vid och utom domstol (5 §) samt till annan statlig myndighet eller till arbetsgivaren överlåta befogenhet enligt lagen (8 §). Såsom framgår av det följande gör några remissinstanser uttalanden om tillämpningen av vissa av de här avsedda bestämmelserna.

Den föreslagna befogenheten för avtalsverket att, om mer än ett kollektivavtal gäller för samma yrkesgrupp och område, bestämma vilka villkor som skall tillämpas för arbetstagare som icke omfattas av kollektivavtal (2 § andra punkten) kritiserar av *Svenska landstingsförbundet*, som anför. Skulle konkurrens råda mellan flera kollektivavtal, av vilka kommunen varit »partsdelaktig» i ett och avtalsverket i ett annat, bör kommunen icke frångå den möjligheten att hävda »sitt» avtal. Även om den skisserade situationen är mera teoretisk än praktisk, torde frågan böra utredas närmare.

Den i departementspromemorian föreslagna metoden för avgränsning av lagens tillämpningsområde har vunnit gillande i flera remissyttranden. Sålunda anför *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* att den valda metoden synes överlägsen utkast som tidigare under hand delgivits förbunden och som byggt på en uppräkningslista av de berörda arbetstagarbegränsningarna. *Svenska pastoratens riksförbund* anser, att lagens tillämpningsområde bestämts på ett ändamålsenligt sätt. *Landsorganisationen* framhåller, att någon invändning icke kan resas mot att lagen får avse sådana arbetstagare hos kommun och övriga offentliga arbetsgivare vilkas anställnings- eller arbetsvillkor skall fastställas under medverkan av staten. *Landsorganisationen* förutsätter, att föreskrift om att anställnings- eller arbetsvillkor skall fastställas under statlig medverkan framdeles icke kommer att uppställas som villkor för statsbidrag enligt i princip andra grunder än f. n., så att icke avtalsverkets befogenhet att inträda som förhandlingspart på ifrågakommande område utvidgas utöver vad som är sakligt motiverat. *Svenska kommunalarbetsförbundet* gör ett liknande uttalande. Även *arbetsdomstolens ordförande* anser, att det föreslagna sättet att avgränsa lagens tillämpningsområde i och för sig kan godtas, om lagen avses vara av betydelse endast i fråga om förhållandet mellan å ena sidan staten och å andra sidan kommunerna och övriga åsyftade arbetsgivare. Vissa svårigheter kan dock befaras att vid den praktiska tillämpningen fastställa, huruvida viss arbetstagarbegränsning berörs av lagen eller ej. Dessa svårigheter torde dock kunna undanröjas genom att i administrativ väg vidtas lämpliga åtgärder för att hålla myndigheter och andra underrättade om lagens aktuella tillämpningsområde.

I några remissyttranden behandlas frågan huruvida vissa grupper av anställda lämpligen bör omfattas av den föreslagna lagstiftningen. Sålunda anser *Apotekarsocieteten*, *SACO* och *Sveriges farmaceutförbund* att den apoteksanställda personalen i vart fall tills vidare bör lämnas utanför. *Apote-*

Karsocieteten framhåller, att apotekens pensionsfrågor alltjämt är under utredning och att aviserade förhandlingar härom ännu ej påbörjats, samt anför vidare.

Apoteken är enskilda företag. Apoteksinnehavarna har det fulla ansvaret för rörelserna i både ekonomiskt och funktionellt hänseende. Detta ansvar synes svårigen kunna upprätthållas om apoteksinnehavarna berövas inflytande på avtalen rörande de anställdas arbetsförhållanden och ekonomiska anställningsvillkor. Direktionen är av den bestämda uppfattningen att innan beslutade utredningar verkställts och erforderliga beslut fattats om ändrad ordning för ingående av avtal m. m., det måste ankomma på apotekarsocieteten att som hittills förhandla med den apoteksanställda personalens organisationer i dessa frågor. — Den för två år sedan tillsatta statliga utredningen rörande läkemedelsförsörjningen skall enligt direktiven bl. a. överväga om apoteksväsendet bör omorganiseras till ett statligt bolag. Inte ens om en sådan omorganisation skulle genomföras, torde apoteksområdet komma att föras in under den nu föreslagna lagen, eftersom förhållandet mellan avtalsverket och de statsägda bolagen regleras av föreskrifterna i 6 § av avtalsverkets instruktion. Enligt dessa skall verket under vissa förutsättningar biträda vid förhandling om slutande av kollektivavtal för anställda i bolagen. Att avtalsverket under nu rådande förhållanden skulle erhålla vidare befogenheter inom apoteksområdet kan ej accepteras. Däremot har direktionen för sin del intet att erinra emot att avtalsverket medverkar vid apotekarsocietetens avtalsförhandlingar med personalorganisationerna. Med hänsyn till bl. a. Kungl. Maj:ts inflytande över läkemedelsprissättningen ter sig en sådan medverkan icke onaturlig.

Sveriges farmaceutförbund, till vars yttrande *SACO* ansluter sig, yrkar att den föreslagna lagen i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen om läkemedelsförsörjningen icke görs tillämplig på apoteksväsendet. Först sedan apotekens organisationsform slutligt fastställts finns det anledning ta ställning till i vilken ordning förhandlingarna bör föras.

Frågan om prästerskapets inordnande under lagförslaget behandlas av *kammarkollegiet*. Kammarkollegiet framhåller, att prästlönereglementet är tillämpligt på vissa präster som icke är anställda hos pastorat, nämligen ärkebiskopen och övriga biskopar, kyrkoherdar i svenska församlingar i utlandet, kyrkoherden för samer, garnisonspastorn i Boden, stifts- och kontraktsadjunkter samt pastoratsadjunkter — samtliga helt avlönade med kyrkofondsmedel. Något tvivel torde icke råda om att den föreslagna lagen äger tillämpning på församlingspräster. Däremot synes lagen icke bli tillämplig på övriga med kyrkofondsmedel avlönade präster, häri inbegripet kyrkoherdar för döva, vilka visserligen icke är underkastade prästlönereglementet men vilkas avlöningskostnader i sista hand bestrids från kyrkofonden. Då denna kategori präster ej heller är att hänföra under statslänstemannalagen, synes frågan om vilken myndighet, som har att förhandla med organisation, som företräder dessa präster såsom arbetstagare, icke vara tillfredsställande klarlagd. Kammarkollegiet anser det önskvärt

att sådana regler tillskapas, att samma ordning i förevarande hänseende blir gällande för församlingspräster och övriga präster. *Domkapitlet i Uppsala* anser likaledes, att avtalsverket bör företräda arbetsgivarsidan även beträffande andra präster än församlingspräster, t. ex. biskopar samt stifts-, kontrakts- och pastoratsadjunkter.

Beträffande lagens tillämpning på nykterhetsvårdsanstalterna framhåller *socialstyrelsen*, att vissa sådana anstalter, bl. a. de som drivs av Stockholms stad, Göteborgs stad, Gävle stad och Gävleborgs läns landsting, icke är medlemmar av Nykterhetsvårdens anstaltsförbund och att någon överenskommelse icke torde ha träffats om att civildepartementet skall omhänderta förhandlingsverksamheten för dessa anstalter. Styrelsen förordar, att avtalsverket får befogenhet att föra förhandlingar även i fråga om personalen vid dessa anstalter. Styrelsen anser sig icke kunna bedöma, om bestämmelsen i 1 § av lagförslaget kan tolkas så att avtalsverket äger sluta och uppsäga kollektivavtal för befattningshavare vid nykterhetsvårdsanstalter, vilkas huvudmän icke är anslutna till anstaltsförbundet.

Municipalsamhälle kan enligt *kammarkollegiets* mening knappast ha sådana arbetstagare i sin tjänst som avses i lagförslaget. Motsvarande invändning synes kunna göras i fråga om tingslag, vars uppgift är att sörja för tingshusbyggnadsskyldighetens fullgörande inom sitt område.

I anslutning till förslaget om skyldighet för arbetsgivaren att från avtalsverket inhämta föreskrifter och anvisningar om tillämpning av avtal (4 § andra punkten) anför *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet*. Förbunden godtar den skyldighet som åläggs kommun att i tveksamma fall inhämta föreskrifter eller anvisningar om tillämpningen av kollektivavtal som slutits av avtalsverket eller av bestämmelser som verket utfärdat. Förbunden vill dock framhålla vikten av att avtalsverket erhåller sådana resurser, att verket snabbt kan lämna direktiv och information då kommun hänvänder sig till verket. Vidare bör kommuns skyldighet att inhämta handlingsföreskrifter motsvaras av en, lämpligen i instruktion fastslagen, förpliktelse för avtalsverket att lämna för kommun bindande anvisningar, så snart kommunen begär detta. En sådan förpliktelse ter sig naturlig också mot bakgrunden av att verket enligt förslagen skall företräda kommun i avtalstvister. *Stockholms stads lönenämnd* gör ett liknande uttalande. Även *Svenska pastoratens riksförbund* understryker betydelsen av att avtalsverket får tillräckliga resurser för att snabbt kunna besvara förfrågningar från kommunerna rörande avtalstillämpningen. I annat fall torde — då det gäller de kyrkliga kommunerna — frågorna komma att ställas till domkapitlen eller pastoratsförbundets kansli. Detta är, framhåller förbundet, givetvis icke lämpligt bl. a. med hänsyn till önskvärdheten av enhetlig avtalstillämpning. *Riksförsäkringsverket* anser, att det inte bör ankomma på försäkringskassa utan på riksförsäk-

ringsverket att från avtalsverket i förekommande fall inhämta föreskrifter och anvisningar om tillämpningen av avtal rörande försäkringskassseanställda.

I några remissyttranden upptas frågan vem som skall svara för kostnaderna i rättstvist inom lagens tillämpningsområde. *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* anför härom. Spörsmålet är mycket väsentligt. Kostnaderna för kommunen torde utgöras av dels motpart tillerkända belopp, dels egna rättegångskostnader eller motsvarande kostnader vid uppgörelse utom domstol. Motpart tillerkända belopp kan i huvudsak utgöras dels av förmån som enligt avtal skolat utgå till arbetstagare, dels av skadestånd för ekonomiska eller ideella skador uppkomna t. ex. i anledning av brott mot kollektivavtal, dels slutligen av ersättning för motpartens rättegångskostnader (motsvarande). Med hänsyn till de befogenheter som tillkommer avtalsverket och de motsvarande skyldigheter som ålagts kommun anser förbunden det orimligt att kommun, som fullgjort sina skyldigheter enligt lagen, belastas med utdömda skadestånds- och rättegångskostnader. Förbunden yrkar därför, att nämnda kostnader ersätts genom särskilt bidrag av statsmedel till kommunen. Även de kostnader kommunen haft för egen del för förberedelse och talans utförande i samband med rättstvist bör ersättas genom särskilt statsbidrag. Avsteg härifrån bör ske endast i de fall kommun genom att icke följa anvisning från avtalsverket framkallat rättstvisten. Förbunden förutsätter att dessa frågor löses i samband med behandlingen av lagförslagen. *Svenska landstingsförbundet* och *Stockholms stads lönenämnd* uttalar sig i samma riktning. *Svenska pastoratens riksförbund* framhåller, att lönetvister f. n. handläggs i administrativ ordning utan kostnader för parterna men att det förhandlings- och rättegångsförfarande, som i fortsättningen skall komma till användning, kan komma att medföra avsevärda kostnader. Riksförbundet utgår ifrån att avtalsverket kommer att svara för dessa kostnader. I vart fall de kyrkliga kommunerna har i regel ringa ekonomisk bärkraft och det kan inte anses som en godtagbar konsekvens av den nya lagstiftningen att en kommun skall svara för kostnaderna i en tappad tvist med en personalorganisation där kommunen endast följt avtalsverkets föreskrifter eller anvisningar.

Förslaget om rätt för avtalsverket att överlåta sina befogenheter behandlas i några remissyttranden. *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* ifrågasätter starkt, om avtalsverket bör överlåta till kommun att föra förhandling. Förbunden framhåller, att åtskilliga av de förhandlingsfrågor, som enligt förslaget skall handläggas av avtalsverket, torde komma att beröra endast enstaka kommuner eller ett mindre antal kommuner. Detta gäller främst i fråga om rättstvister, men även vissa intressetvister kan ha mycket begränsad räckvidd sedda från avtalsverkets synpunkt. Det är förbundens erfarenhet från det kommunala

förhandlingsområdet, att det i sådana fall kan vara lämpligt att de lokala parterna själva förhandlar. Från denna synpunkt kunde det tyckas vara ändamålsenligt att avtalsverket, såsom föreslås, kan delegera sin förhandlingsrätt till kommunen. Med de behörighetsregler som förslaget innehåller finner förbunden det emellertid synnerligen tveksamt huruvida och i vilken utsträckning detta bör ske. Kommun saknar ju dessutom helt inflytande över det centrala förhandlingsarbete som bedrivs av avtalsverket. Under sådana förhållanden måste det te sig utomordentligt vanskligt för den enskilda kommunen att överta förhandlingsansvaret i en detaljfråga, då man samtidigt ej har kännedom om eller kan överblicka förhandlingskomplexet i dess helhet. Förbunden vill därför allvarligt ifrågasätta lämpligheten av att avtalsverket överlåter förhandlingsbefogenhet till kommun. I varje fall bör en sådan delegation icke kunna ske om kommunen motsätter sig det. Om delegation kommer till stånd, bör avtalsverket, om kommunen så önskar, t. ex. genom tjänsteman hos verket lämna biträde vid den lokala förhandlingen. Inom kommunförbundens förhandlingsområde brukar förbunden i stor utsträckning biträda vid lokal förhandling genom att tjänsteman från förbundens förhandlingsavdelningar är närvarande vid förhandlingen. Om avtalsverket icke lämnar motsvarande förhandlingsbiträde, kommer kommunerna antagligen att begära sådant biträde från förbunden, vilket torde vara mindre lämpligt, eftersom förbunden icke är part inom detta förhandlingsområde. *Stockholms stads lönenämnd* framhåller, att den föreslagna rätten att delegera befogenhet att förhandla avser såväl intressefrågor som rättstvister. Med hänsyn till att förhandlingsverksamheten redan nu i allt väsentligt är centraliserad blir utrymmet för lokala förhandlingar i intressefrågor synnerligen begränsat. Erfarenheten visar emellertid att frågor av detta slag, som överlämnats till lokal reglering, ofta varit svåra att lösa, när de behandlats isolerade från övriga anställningsvillkor. För staden torde det därför allmänt sett vara till fördel att de överenskommelser avtalsverket träffar för ifrågavarande personalgrupper syftar till en så fullständig reglering av avtalsområdet som möjligt. Från kommunal synpunkt är det önskvärt att avtalsverket samråder med vederbörande kommunala förhandlingsorgan om avgränsningen av ämnesområdet för de centrala förhandlingarna. När det gäller rättstvister förutsätter lönenämnden, att avtalsverket vid förekommande lokala förhandlingar biträder kommunen i den omfattning kommunen så önskar. För landstingens del torde bestämmelsen, framhåller *Svenska landstingsförbundet*, komma att beröra lärarpersonal, en arbetstagargrupp som omfattar 2—3 procent av de landstingsanställda. Det är förbundets erfarenhet att antalet intressetvister beträffande denna arbetstagargrupp är ringa. Förbundet framhåller vidare att kommunerna kommer att sakna inflytande på de förhandlingar som avtalsverket skall föra. Förbundet ifrågasätter därför, om behov föreligger av bestämmelsen. Ett skäl för att tillförsäkra avtalsverket rätten att överlåta be-

fogenhet till kommun att handlägga vissa avtalsfrågor skulle vara att en del intressetvister har en begränsad räckvidd och i huvudsak berör det lokala planet. Dessa tvister torde utgöra ett ringa antal och kommun torde icke sällan sakna erfarenhet av förhandlingsarbete. Även *Svenska pastora- tens riksförbund* förutsätter, att möjligheten att överlåta befogenhet till kommun eller annan kommer att tillämpas restriktivt. Huvudparten av de kyrkliga kommunerna torde, framhåller riksförbundet, sakna möjlighet att träda i avtalsverkets ställe. Avtalsverkets eventuella delegation av sina befogenheter bör givetvis icke få till följd, att kommunförbunden — med eller utan tillämpning av den kommunala delegationslagen — skall träda in inom verkets avtalsområde. För att undvika dylika konsekvenser torde det bli erforderligt med samråd mellan avtalsverket och kommunförbunden innan befogenhetsöverlåtelse sker.

Vad beträffar skogsvårdsstyrelseområdet anser *skogsstyrelsen* praktiska skäl tala för att styrelsen på detta område får samma befogenheter som enligt 1 § kungörelsen om vissa statliga kollektivavtal m. m. tillkommer central förvaltningsmyndighet i fråga om arbetstagare hos staten. Enligt denna paragraf skall kollektivavtal om anställnings- eller arbetsvillkor för arbetstagare som ej är tjänstemän normalt slutas av den centrala förvaltningsmyndigheten, där sådan finns. Även vissa andra befogenheter på avtalsområdet tillkommer den centrala förvaltningsmyndigheten. Inom skogsvårdsstyrelseorganisationen tillämpas f. n. dels fyra för organisationen speciella kollektivavtal, nämligen avtal med Svenska skogsarbetareförbundet för de vid skogsvårdsstyrelserna anställda förmännen, avtal med samma förbund rörande arbete i skogsplantaskolor, avtal med samma förbund rörande skogliga beredskapsarbeten samt avtal med Svenska lantarbeterförbundet rörande arbete i skogsplantaskolor i södra Sverige, dels ett antal s. k. hängavtal till kollektivavtal på bl. a. skogsbrukets område. Samtliga avtal av detta slag har sedan år 1946 slutits av styrelsen. Vidare har styrelsen utfärdat erforderliga föreskrifter och anvisningar rörande tillämpningen av avtalen.

Vad gäller de allmänna försäkringskassorna anser *Statstjänarkartellen* att avtalsverket lämpligen bör till riksförsäkringsverket överlämna uppgiften att handha förhandlingsverksamheten beträffande de befattningshavare hos kassorna, som tillsätts och entledigas av riksförsäkringsverket. En dylik anordning är enligt Statstjänarkartellens mening rationell med hänsyn till riksförsäkringsverkets ställning såsom tillsynsmyndighet för de allmänna försäkringskassorna. Även från praktiska synpunkter förefaller det lämpligt att riksförsäkringsverket bibehåller sin ställning som förhandlande part. Då kan t. ex. en smidig samordning lättare anordnas med den förhandlingsverksamhet som rör den övriga och större delen av försäkringskassetjänstemännen. Enligt Statstjänarkartellens erfarenhet är en sådan samordning arbetsbesparande och rationell och bör därför bibehållas.

Försäkringskassornas förhandlingsorganisation understryker vikten av samarbete mellan avtalsverket och organisationen och utgår från att organisationen även framdeles kommer att höras innan avtal träffas för försäkringskassornas personal.

Önskemål om en sådan ordning bottnar icke enbart i att försäkringskassornas styrelser genom förhandlingsorganisationen vill säga sin mening om villkoren för de tjänstemän, vilka direkt beröras av den föreslagna lagändringen. Enligt senast tillgänglig statistik (1 oktober 1964) berördes endast 158 av totalt 7 808 anställda i försäkringskassorna av de villkor, som besländes av riksförsäkringsverket. För övriga upprättade förhandlingsorganisationen avtal. Eftersom förhandlingsorganisationens andel i totala antalet anställda i stort sett torde komma att bestå och huvudparten av de försäkringskassornas anställdas lönekostnader även i fortsättningen kommer att kunna härledas till avtal, som upprättats av förhandlingsorganisationen, kan villkoren för de tjänstemän, som omfattas av lagförslaget, icke enbart bestämmas med utgångspunkt från att ett visst samband kan råda mellan dessa tjänstemän och vissa grupper av statstjänstemän. Det är lika angeläget att sambandet mellan av lagförslaget berörda tjänstemän och övriga tjänstemän i försäkringskassorna beaktas och torde även detta utgöra skäl för att förhandlingsorganisationen skall få framföra sina synpunkter på de villkor, vilka skall gälla för tjänstemän, som omfattas av lagförslaget.

Även *riksförsäkringsverket* framhåller, att Försäkringskassornas förhandlingsorganisation bör ha möjlighet att närvara vid förhandlingar om arbetsvillkoren för de ifrågakommande försäkringskassatjänstemännen.

Nykterhetsvårdens anstaltsförbund understryker att förbundets förhandlingsdelegation bör utnyttjas av avtalsverket.

Innan civildepartementet den 24 mars 1964 övertog förhandlingsverksamheten, ombesörjdes denna av förbundets förhandlingsdelegation med biträde av särskild sakkunnig samt med representanter för socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrå som observatörer. Denna ordning fungerade tillfredsställande. Förbundets organisation jämte förhandlingsdelegationens speciella kännedom om förhållandena på anstalterna var i denna verksamhet ytterst värdefull. Vid överenskommelsen den 24 mars 1964 förutsattes att denna sakkunskap alltför på ett objektivt sätt skulle utnyttjas vid förhandlingarna.

I några remissyttranden förordas vissa redaktionella ändringar i lagförslaget eller görs — utöver vad som redan redovisats — uttalanden om den närmare innebörden av vissa bestämmelser.

Beträffande 1 § av den föreslagna nya lagen förutsätter *arbetsdomstolens ordförande* att uttrycket »anställnings- eller arbetsvillkor» använts i en vidsträckt mening och avser att rymma även regler om annat än de enskilda arbetsavtalen exempelvis regler om kollektivavtals giltighetstid, uppsägning av kollektivavtal samt förhandlingsordning. Arbetsdomstolens ordförande anmärker vidare, att ordet »äger» icke tillfredsställande klargör att fråga är om ett legall ställföreträdarskap för avtalsverket och en motsvarande begränsning i förhållande till staten i kommunernas och övriga

offentliga rättssubjekts rättshandlingsförmåga. Sistnämnda påpekande gör även *statens lönenämnd*, som också anser att orden »rätt för» i rubriken till lagen icke ger ett fullt klart uttryck för vad som avses.

Apotekarsocieteten framhåller att apoteken, med hänsyn till det sätt på vilket lagens tillämpningsområde angetts i 1 §, icke kan anses vara omfattade av lagförslaget. *Sveriges farmaceutförbund* och *SACO* anför i denna fråga, att det av lagförslaget icke kan utläsas att det skall omfatta apoteksväsendet, eftersom endast offentliga arbetsgivare uppräknas i lagförslaget.

Statens personalpensionsverk anför beträffande 1 §.

Man torde få räkna med att nya grupper av icke-statligt anställda kan komma att införas under den statliga personalpensioneringen. Övergångsbestämmelsen till lagen är då ej tillämplig. Är huvudmannen annan än kommun eller vad därmed enligt 1 § skall likställas, kommer gruppen ej heller in under lagens tillämplighet med mindre lagen ändras. Möjligen skulle i samband med utvidgning av den statliga personalpensioneringen kunna vid sidan av lagen föreskrivas som villkor för anslutningen, att statens avtalsverk skall för huvudmannens räkning omhänderha pensionsförhandlingarna eller eljest reglera arbetstagarnas pensionsförhållanden. Pensionsverket ifrågasätter emellertid om inte i stället 1 § i lagen bör utformas så, att en dylik grupp kan omfattas av lagen under förutsättning att fråga är om anställningsvillkor, som enligt lag eller särskilt beslut av riksdagen skall fastställas under medverkan av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer. För en omarbetning torde även tala önskvärdheten att undvika den obestämthet som vidlåder uttrycket »allmän inrättning».

TCO-S ifrågasätter behovet av den föreslagna 2 § och yttrar i anslutning härtill. Bestämmelsen synes i huvudsak vara en kodifiering av arbetsdomstolens praxis att arbetsgivare skall tillämpa kollektivavtalets villkor även på arbetstagare som står utanför avtalet, t. ex. oorganiserade. Denna praxis innefattar dock icke någon rätt för den icke avtalsbundne arbetstagaren att själv rikta anspråk mot arbetsgivaren t. ex. för att utfå avtalsenlig lön. Talerätt tillkommer endast avtalsslutande organisation. *TCO-S* ifrågasätter, om icke lagförslaget i detta avseende kan medföra en »sådan ändrad rättsställning, att oorganiserad arbetstagare inför allmän domstol kan åberopa en laglig rätt att få ut avtalade förmåner». Om detta antagande är riktigt, vill *TCO-S* för sin del uttala betänkligheter mot förslaget. Det kan för övrigt — mot bakgrunden av praxis i arbetsdomstolen — ifrågasättas, om icke bestämmelsen helt kan utgå ur lagtexten.

Det föreslagna stadgandet i 3 § att beslut om lockout eller annan stridsåtgärd meddelas av avtalsverket berörs av *arbetsdomstolens ordförande* som yttrar. Eftersom den föreslagna lagstiftningen tar sikte endast på det interna förhållandet mellan stat och kommun m. fl., torde en lockout som beslutas av kommun i strid mot föreskriften i 3 § icke enbart på grund härav kunna anses otillåten jämlikt bestämmelsen i 3 § kommunaltjänstemannalagen om att lockout må vidtas, om annat ej följer av lag eller avtal.

Beträffande den i 8 § föreslagna delegationsrätten framhåller *arbetsdomstolens ordförande*, att delegationsrätten enligt orden gäller utan begränsningar men att den inskränkningen dock får antas skola gälla, att avtalsverket icke får till kommun helt överlåta att sluta kollektivavtal för arbetstagare, vilkas anställnings- eller arbetsvillkor enligt beslut av riksdagen skall fastställas under medverkan av Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer.

I fråga om den föreslagna övergångsbestämmelsen till den nya lagen framhåller *arbetsdomstolens ordförande*, att bestämmelsen efter orden kan innebära att däri angivna arbetstagare kommer att utan begränsning i tiden omfattas av lagen men att detta icke kan antas vara meningen; fråga vore i så fall icke om en övergångsbestämmelse och den borde då ha sin plats i själva lagtexten. Bestämmelsen bör därför utformas på sådant sätt — exempelvis genom en tidsangivelse — att därav framgår, när dess verkningar upphör.

De förslag till ändring av särskilda författningar som framlagts i departementspromemorian behandlas i några remissyttranden, huvudsakligen från formella synpunkter.

Statens lönenämnd, Svenska pastoratens riksförbund m. fl. framhåller, att några av ifrågavarande författningar, t. ex. 44 § ecklesiastika boställsordningen, anger vilka avlöningsförmåner befattningshavaren äger rätt till. I sådana fall bör lagtexten ändras och ersättas med ett mera neutralt uttryck t. ex. »anställnings- eller arbetsvillkor».

TCO-S hemställer, att det i ett par av författningsförslagen använda uttrycket »fastställas under medverkan av» ersätts med uttryck, som klart anger att villkoren skall regleras genom avtal.

Departementschefen

F. n. regleras de ekonomiska anställningsvillkoren för ett stort antal grupper icke-statliga tjänstemän i allmän tjänst genom bestämmelser i statliga avlöningsreglementen och andra författningar. Denna reglering bygger på överenskommelser som träffats mellan staten, som regel företräd av chefen för civildepartementet, och tjänstemännens organisationer. Enligt den nya lagstiftningen om de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt, vilken träder i kraft den 1 januari 1966, får dessa tjänstemän samma rätt som övriga arbetstagare att förhandla om lön, pension och övriga ekonomiska villkor samt att träffa kollektivavtal om dessa villkor. Den förhandlingsverksamhet som hittills bedrivits i civildepartementet har den 1 juli 1965 i överensstämmelse med riksdagens beslut överflyttats till statens avtalsverk. Vid framläggandet av förslaget till sistnämnda reform uttalade min företrädare (prop. 1965: 77 s. 26), att avtalsverkets förhandlingar för

icke-statliga arbetstagare borde kunna utmynna i kollektivavtal som är bindande för arbetsgivaren. Mot detta uttalande gjordes ingen erinran under riksdagsbehandlingen (SU 106, rskr 296).

I överensstämmelse med vad sålunda förutsatts har i departementspromemorian föreslagits en särskild lag, som ger avtalsverket ställning som arbetsgivarens ställföreträdare. Enligt förslaget skall det ankomma på avtalsverket att förhandla samt sluta och uppsäga kollektivavtal på arbetsgivarens vägnar och att även i övrigt företräda denne i vissa hänseenden. Förslaget har i princip godtagits av samtliga remissinstanser. Även jag anser, att förslaget innebär en lämplig lösning. Samtidigt som det nära ansluter sig till den hittills tillämpade ordningen på detta område sker genom förslaget en anpassning till det ändrade rättsläge som uppkommer vid ikraftträdandet av den nya förhandlingsrättslagstiftningen.

Vad angår de befogenheter som bör tillkomma avtalsverket utöver rätten att förhandla samt sluta och uppsäga kollektivavtal på arbetsgivarens vägnar innebär förslaget, att avtalsverket som arbetsgivarens ställföreträdare beslutar om lockout och för talan i rättsvist m. m. vid och utom domstol. Förslaget innebär vidare, att arbetsgivaren vid avtalstillämpningen skall följa föreskrifter och anvisningar som avtalsverket utfärdat. Även i dessa delar har förslaget biträtts av remissinstanserna och jag föreslår, att avtalsverket får också dessa befogenheter.

Såsom framhålls i departementspromemorian innebär förslaget, att de rättshandlingar avtalsverket företar med stöd av lagen medför samma rättsverkningar för arbetsgivaren som om denne själv företagit dem. Det rättsförhållande som grundläggs genom handlingen uppstår sålunda omedelbart mellan arbetsgivaren, å ena, samt arbetstagarna och deras organisationer, å andra sidan. Såsom parter i rättsförhållandet har arbetsgivaren och arbetstagersidan att vända sig direkt mot varandra med sina anspråk; avtalsverket står däremot utanför det genom dess rättshandling uppkomna rättsförhållandet. Att avtalsverket får ställning som ställföreträdare för arbetsgivaren medför att denne får bära ansvaret för de rättshandlingar avtalsverket företar på hans vägnar. Såsom arbetsdomstolens ordförande anmärkt kan arbetsgivaren alltså icke med framgång såsom ursäkt för att han åsidosatt en bestämmelse i ett av avtalsverket träffat kollektivavtal åberopa, att han följt av avtalsverket utfärdade föreskrifter eller anvisningar. Av det anförda följer, att arbetsgivaren icke äger företa sådan rättshandling som i lagen förbehållits avtalsverket. Denna begränsning i arbetsgivarens befogenheter gäller emellertid endast i förhållande till avtalsverket som företrädare för staten, däremot ej i förhållande till arbetstagersidan. Om exempelvis en kommun i strid mot lagen sluter ett kollektivavtal, bör sålunda enbart denna omständighet icke föranleda att avtalet blir ogiltigt. En annan sak är att kommunens beslut att ingå avtalet kan komma att undanröjas efter besvär.

Med hänsyn till önskvärdheten av att enhetliga anställnings- och arbetsvillkor gäller för tjänster av samma slag bör arbetsgivare, som är bunden av kollektivavtal, vara skyldig att inom yrkesgrupp och område som avses i avtalet tillämpa detta även på arbetstagare, som icke omfattas av avtalet eller annat tillämpligt kollektivavtal. Såsom föreslås i promemorian bör lagen innehålla ett särskilt stadgande härom. Stadgandet ansluter sig till den inom kollektivt reglerade arbetsområden gängse regeln att kollektivavtalets förmåner, om annat ej avtalas, förutsätts utgå även till oorganiserade arbetstagare. Denna regel binder arbetsgivaren endast i förhållande till motparten dvs. den avtalsslutande organisationen och medlemmarna i denna. Genom det här förordade stadgandet blir arbetsgivaren även i förhållande till staten skyldig att iaktta regeln. Av vad jag tidigare anfört om rättsverkningarna av den föreslagna lagen följer, att stadgandet icke, såsom ifrågasatts av någon remissinstans, avser att direkt reglera de oorganiserade arbetstagarnas förmåner. Om mer än ett kollektivavtal gäller för samma yrkesgrupp och område, bör avtalsverket, såsom föreslås i promemorian, ha befogenhet att bestämma vilka villkor som skall gälla för sådan arbetstagare inom yrkesgruppen och området som icke omfattas av någotdera avtalet. Kritik häremot har framförts av Svenska landstingsförbundet. Gentemot vad förbundet anfört vill jag framhålla, att kommun självfallet har att pröva om de anställnings- eller arbetsvillkor varom är fråga skall regleras enligt föreskrifterna i den föreslagna lagen men att kommunen, om så befinnes vara fallet, har att till avtalsverket hänskjuta frågan vilka villkor som skall tillämpas.

Enligt promemoriaförlaget avser lagen sådana anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare hos kommun som enligt lag eller särskilt beslut av riksdagen skall fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Med kommun likställs i förslaget landstingskommun, municipalsamhälle, kommunalförbund, tingslag, församling, kyrklig samfällighet, skogsvårdsstyrelse, hushållningssällskap, allmän försäkringskassa och annan allmän inrättning. Det sålunda föreslagna sättet att bestämma lagens tillämpningsområde har i allmänhet godtagits av remissinstanserna och jag ansluter mig till denna lösning. Med särskilt beslut av riksdagen avses bl. a. det fall att riksdagen som villkor för statsbidrag till icke-statlig offentlig verksamhet uppställer, att arbetstagares anställningsvillkor skall fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Avsikten är alltså icke att avtalsverket skall utöva förhandlingsrätten för alla arbetsgivare som uppbär statsbidrag. Endast om riksdagen föreskrivit, att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer skall medverka vid reglering av anställningsvillkoren, får avtalsverket befogenhet att företräda arbetsgivaren. Jag är medveten om att tvekan kan uppkomma om innebörden av uttrycket allmän inrättning. Detta torde emellertid i praktiken inte medföra några olägen-

heter, eftersom det ankommer på riksdagen att meddela beslut som avses i det föreslagna stadgandet. Riksdagen lär icke komma att besluta om statlig medverkan vid lönesättningen på andra områden än sådana där dylik medverkan framstår som rimlig med hänsyn till arbetsgivarens ställning och uppgifter.

I några remissyttranden har gjorts uttalanden rörande lagens tillämplighet på vissa grupper av arbetsgivare. Sålunda har bl. a. Apotekarsocieteten gjort gällande, att apoteken icke kan inbegripas under uttrycket allmän inrättning. Med anledning härav erinrar jag om att apotekens verksamhet i betydande utsträckning är statligt reglerad. Riksdagen har år 1963 fattat principbeslut om att staten skall inträda som avtalsslutande part i fråga om löne- och pensionsförmåner för de apoteksanställda och chefen för civildepartementet har fått Kungl. Maj:ts bemyndigande att förhandla om löne- och pensionsförmåner för denna personal. Med hänsyn härtill anser jag för min del, att apoteken är allmänna inrättningar i lagens mening och att de omfattas av lagen.

I ett par yttranden behandlas frågan om avtalsverkets medverkan vid förhandlingar om anställnings- eller arbetsvillkoren för nykterhetsvårdsanstalternas personal. Något riksdagsbeslut om Kungl. Maj:ts eller statlig myndighets medverkan vid dessa förhandlingar föreligger icke. Nykterhetsvårdens anstaltsförbund anser, att avtalsverket bör överta förhandlingarna för personalen vid anstalter som tillhör förbundet; på arbetsgivarsidan ombesörjs dessa förhandlingar f. n. av företrädare för civildepartementet efter överenskommelse med anstaltsförbundet. Vad angår anstalter som icke tillhör förbundet föreslår socialstyrelsen, att avtalsverket övertar förhandlingarna även för dessa anstalters personal. För egen del har jag intet att invända mot dessa förslag under förutsättning att anstalterna biträder dem. Intill dess riksdagen beslutat om formerna för reglering av den här berörda personalens löner m. m., bör frågan om avtalsverkets medverkan i förhandlingarna kunna lösas genom överenskommelse mellan staten och anstalterna.

Frågan om avtalsverkets behörighet att förhandla om anställnings- och arbetsvillkor för olika grupper av svenska kyrkans prästerskap har berörts i ett par remissyttranden. Såsom kammarkollegiet anmärkt blir lagen tillämplig på församlingspräster. Uppsala domkapitel anser, att avtalsverket bör företräda arbetsgivarsidan även i fråga om övriga präster dvs. biskopar, stifts-, kontrakts- och pastoratsadjunkter m. fl. Jag ansluter mig i princip härtill. Regleringen av avtalsverkets kompetens såvitt gäller andra präster än församlingspräster torde ankomma på Kungl. Maj:t.

Kammarkollegiet har anmärkt, att municipalsamhälle och tingslag icke har sådana arbetstagare för vilka anställnings- eller arbetsvillkoren fastställs under medverkan av Kungl. Maj:t eller statlig myndighet. I och för sig är anmärkningen riktig. Det synes emellertid lämpligt att låta lagen

avse samma grupper av arbetsgivare som kommunaltjänstemannalagen. Genom att ge lagen ett dylikt relativt vidsträckt tillämpningsområde kan man utan lagändring hänföra nya grupper av offentligt anställda arbetstagar under lagen.

I flera yttranden berörs frågan vem som slutligt bör stå kostnaderna i rättstvist. Kommunförbunden har gjort gällande, att staten som regel bör svara för kommuns kostnader i rättstvist vid och utom domstol. Om arbetsgivaren av domstol ålagts att ersätta motparten dennes rättegångskostnader eller att utge skadestånd till motparten och kostnaderna åsamkats arbetsgivaren utan dennes förskyllan, kan det vara skäligt att arbetsgivaren får ersättning för dessa kostnader av statsmedel. Däremot bör i princip arbetsgivaren själv slutligt svara för kostnader som hänför sig till tvistens handläggning utom domstol. Några författningsbestämmelser om skyldighet för staten att svara för kostnader i rättstvist synes emellertid knappast kunna meddelas. På frågan om ersättning bör utgå inverkar, förutom kostnadens beskaffenhet, olika faktorer såsom tvistefrågans art, vem som gett upphov till tvisten och hur tvistefrågan handlagts på arbetsgiversidan. Fråga om ersättning av statsmedel torde därför få upptas från fall till fall efter framställning från arbetsgivaren till Kungl. Maj:t. Innan erfarenhet vunnits av den nya ordningen, anser jag mig icke böra hemställa om anvisande av särskilda medel för dessa ändamål eller om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utanordna medel för bestridande av här avsedda kostnader.

Såsom framhålls i departementspromemorian bör Kungl. Maj:t själv kunna handlägga fråga som enligt lagen tillhör avtalsverkets kompetensområde och bör även kunna överlämna sådan fråga till annan statlig myndighet än avtalsverket eller till arbetsgivaren. Vidare bör Kungl. Maj:t kunna ge avtalsverket rätt att överlämna uppgift som ankommer på verket till annan statlig myndighet eller till arbetsgivaren. Vad beträffar rätten att överlämna ärende till arbetsgivaren har i några yttranden bl. a. från kommunförbunden framhållits att denna rätt bör utnyttjas sparsamt. Jag är i stort sett av samma mening. Avtalsverket bör sålunda icke få överlämna till arbetsgivaren att handlägga fråga, som skall underställas Kungl. Maj:t eller riksdagen. En dylik begränsning är redan föreskriven i instruktionen för avtalsverket. Det är emellertid vanskligt att uppställa några ytterligare regler i detta hänseende. Frågan om överlåtelse till arbetsgivaren att förhandla har betydelse främst för lösning förhandlingsvägen av rättstvister. I sådana tvister bör som regel förekomma förhandling på två plan, lokal förhandling mellan de av tvisten närmast berörda parterna samt central förhandling mellan dem som slutit kollektivavtalet. Vem som på arbetsgiversidan lämpligen bör föra en lokal förhandling i rättstvist inom det i lagen avsedda arbetsmarknadsområdet beror av flera omständigheter bl. a. tvistefrågans betydelse för andra parter samt arbetsgivarens vana vid sådana förhandlingar och re-

surser att föra dem. Jag anser, att prövningen härav i första hand bör tillkomma avtalsverket. Jag utgår från att avtalsverket kommer att fästa stort avseende vid vederbörande arbetsgivares bedömande av frågan huruvida uppdraget bör anförtrös honom och att avtalsverket, där så är lämpligt, låter sina tjänstemän delta i lokala förhandlingar eller på annat sätt biträder arbetsgivare som behöver hjälp i förhandlingsarbetet. Jag vill allmänt understryka vikten av samarbete i dessa frågor mellan avtalsverket och arbetsgivarna.

Avtalsverket bör i sin verksamhet på förevarande område självfallet utnyttja den kännedom om de särskilda förhållandena på olika förvaltningsområden som arbetsgivaranslutningarna besitter. Exempelvis bör avtalsverket i förhandlingsfrågor rörande apoteksanställda samarbeta med Apotekarsocieteten. På t. ex. försäkringskasseområdet behövs samarbete med vederbörande arbetsgivarorganisation även av den anledningen att förhandlingarna på detta område förs av staten beträffande högre tjänstemän och av arbetsgivarna själva beträffande övriga tjänstemän. Såsom Försäkringskassornas förhandlingsorganisation förutsatt i sitt remissvar bör organisationen liksom hitintills beredas tillfälle att framföra synpunkter, innan avtal träffas om anställnings- eller arbetsvillkor för sådana försäkringskassetjänstemän som omfattas av lagförslaget. Jag vill emellertid framhålla att det också synes lämpligt, att avtalsverket bereds tillfälle att framföra synpunkter innan avtal träffas om villkoren för övriga försäkringskassetjänstemän.

Den här förordade lagen synes i huvudsak böra utformas i överensstämmelse med den i departementspromemorian föreslagna lagtexten. Beträffande vissa speciella frågor vill jag framhålla följande.

Såsom föreslås i promemorian kan uttrycket anställnings- eller arbetsvillkor lämpligen användas som sammanfattande benämning på de anställningsfrågor varmed avtalsverket har att ta befattning. Uttrycket, som används även i stats- och kommunaltjänstemannalagarna, avser att omfatta — förutom villkor som närmast rör de enskilda arbetsavtalen — frågor om exempelvis kollektivavtals giltighetstid, uppsägning av kollektivavtal, förhandlingsordning samt begränsning av rätten att vidta stridsåtgärder.

Vad beträffar stadgandet i 3 § om befogenhet för avtalsverket att besluta om stridsåtgärd kan jag ansluta mig till vad arbetsdomstolens ordförande yttrat om stadgandets innebörd. Om exempelvis en kommun beslutat lock-out i strid mot detta stadgande medför detta sålunda icke att stridsåtgärden skall anses otillåten enligt 3 § kommunaltjänstemannalagen på den grund att stridsåtgärden strider mot lag.

I enlighet med vad arbetsdomstolens ordförande påpekat bör övergångsbestämmelsen tidsbegränsas. Begränsningen kan lämpligen bestämmas till två år från lagens ikraftträdande. Övergångsbestämmelsen omfattar uppen-

barligen icke sådana anställnings- eller arbetsvillkor som icke meddelats utan endast godkänts av Kungl. Maj:t eller statlig myndighet såsom fallet är med vissa tjänstemän vid Sveriges utsädesförening och Svenska jägareförbundet. Om den föreslagna lagen icke blir tillämplig på dessa tjänstemän på grund av riksdagsbeslut enligt 1 §, bör avtalsverkets medverkan vid förhandling rörande tjänstemännen kunna lösas genom överenskommelse mellan staten och arbetsgivaren. Vad beträffar övergångsbestämmelsens tillämplighet på pensionsområdet vill jag framhålla, att bestämmelsen icke blir tillämplig i sådana fall då anslutningen till det statliga pensionssystemet icke innebär en reglering av anställnings- eller arbetsvillkor rörande pension utan endast har karaktären av pensionsförsäkring.

I lagtexten synes böra göras några mindre, formella jämkningar. Vidare synes lagens rubrik böra ändras till lag om ställföreträdare för kommun vid vissa avtalsförhandlingar m. m.

Såsom anmärkts i departementspromemorian bör vissa nu gällande författningar, som innehåller bestämmelser rörande här avsedda arbetstagares löneförmåner m. m., anpassas till den nya ordningen enligt vilken de offentliga tjänstemännens anställningsförhållanden i princip regleras i avtal. De av mig föreslagna ändringarna av dessa författningar ansluter sig med smärre justeringar till de remitterade förslagen. Med anledning av TCO-S' invändning mot det i vissa av dessa författningsförslag använda uttrycket »fastställas under medverkan av» vill jag framhålla, att uttrycket endast anger vem som i förhandlingsfrågor företräder arbetsgiversidan.

En av de föreslagna följdändringarna avser 4 § förordningen angående skogsvårdsstyrelser. I 7 § samma förordning förekommer en hänvisning till bestämmelserna i allmänna verksstadgan den 7 januari 1955 (nr 3) i fråga om åtal och disciplinär bestraffning. De där intagna bestämmelserna om åtal och disciplinär bestraffning kommer att den 1 januari 1966 ersättas av bestämmelser i annan författning. Det synes därför lämpligt att i detta sammanhang ändra 7 § så, att hänvisningen ersätts av ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i motsvarande hänseende.

Den nya lagstiftningen bör träda i kraft den 1 januari 1966.

Hemställan

I enlighet med det anförda har inom civildepartementet upprättats förslag till

1) *lag om ställföreträdare för kommun vid vissa avtalsförhandlingar m. m.,*

2) *lag om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. och 4 § prästlönekostnadslagen den 29 juni 1951 (nr 570),*

3) *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 27 juni 1947 (nr 275) om kyrkomusiker,*

4) *lag om ändrad lydelse av 44 § ecklesiastika boställsordningen den 30 augusti 1932 (nr 400),*

5) *förordning om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ förordningen den 3 juni 1960 (nr 267) angående skogsvårdsstyrelser.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga författningsförslagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Claes-W. Englund

Bilaga

Departementspromemorians förslag

till

Lag

om rätt i vissa fall för statens avtalsverk att företräda kommun m. fl.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Om sådana anställnings- eller arbetsvillkor för arbetstagare hos kommun varom avtal må träffas enligt lag eller särskilt beslut av riksdagen skola fastställas under medverkan av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer, äger statens avtalsverk på kommunens vägnar föra förhandling samt sluta och uppsäga kollektivavtal om villkoren eller eljest enhetligt reglera dessa.

Med kommun likställas i denna lag landstingskommun, municipalsamhälle, kommunalförbund, tingslag, församling, kyrklig samfällighet, skogsvårdsstyrelse, hushållningssällskap, allmän försäkringskassa och annan allmän inrättning.

2 §.

Kommun, som enligt 1 § är bunden av kollektivavtal, skall inom yrkesgrupp och område som avses i avtalet tillämpa detta även på arbetstagare som icke omfattas av avtalet eller annat tillämpligt kollektivavtal. Gäller mer än ett kollektivavtal för samma yrkesgrupp och område, bestämmer avtalsverket vilka villkor som skola tillämpas för arbetstagare som icke omfattas av kollektivavtal.

3 §.

Beslut om lockout eller annan stridsåtgärd vid konflikt om anställnings- eller arbetsvillkor som avses i 1 § meddelas av statens avtalsverk.

4 §.

Vid tillämpningen av kollektivavtal som statens avtalsverk slutit eller avtal om anställnings- eller arbetsvillkor i överensstämmelse med sådant kollektivavtal skall kommun följa föreskrifter och anvisningar som avtalsverket meddelar. Saknas föreskrifter eller anvisningar, skall kommunen inhämta sådana från avtalsverket.

5 §.

I tvist om avtal angående anställnings- eller arbetsvillkor som avses i 1 § eller om påföljd för otillåten stridsåtgärd vid konflikt om sådant villkor företrädes kommun såväl vid som utom domstol av statens avtalsverk.

6 §.

Bestämmelserna i 2 och 4 §§ gälla i tillämpliga delar även när statens avtalsverk på annat sätt än genom kollektivavtal enhetligt reglerar anställnings- eller arbetsvillkor som avses i 1 §.

7 §.

Som arbetstagare skall vid tillämpningen av denna lag anses även den som, utan att vara anställd hos kommun, utför arbete för kommunens räkning och därvid till kommunen intager en beroende ställning av väsentligen samma art som en arbetstagares till arbetsgivaren. Kommunen skall anses som arbetsgivare enligt lagen.

8 §.

Konungen äger förordna att bestämmelse i denna lag om statens avtalsverk i stället skall gälla annan statlig myndighet eller Konungen eller att avtalsverket må överlåta befogenhet, som enligt lagen tillkommer verket, till annan statlig myndighet eller till kommun.

9 §.

Närmare föreskrifter för tillämpning av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

Befogenhet som enligt lagen tillkommer Konungen eller statens avtalsverk gäller även annan grupp av arbetstagare än som avses i 1 § i den mån anställnings- eller arbetsvillkor för arbetstagare inom gruppen närmast före lagens ikraftträdande regleras genom bestämmelse som meddelats av Konungen eller statlig myndighet.